

Для складно структурних родовищ більш прийнятними моделями побудови поверхонь є інтерполяційні, каркасні та на основі В-сплайну (NURBS-поверхня). З цих моделей найбільш ефективні NURBS-поверхні. Тут при корегуванні вхідних даних змінюється тільки найближча до цих даних область поверхні. NURBS-поверхня є керованою, можна змінити характер проходження поверхні відносно контрольних точок, змінюючи вагу їх впливу, що дозволяє моделювати переходи між сортами руд або між рудним тілом та порожньою породою. Побудова такої поверхні не вимагає високої значності досліджуваних показників, забезпечується висока оперативність реалізації. Така модель рекомендована для умов родовища Південного ГЗК.

У автоматизованому режимі не представляє складнощів вибрати найбільш ефективну модель побудови поверхонь. Достатньо побудувати поверхню по даним свердловин при згущеній сітці опробування. Така поверхня приймається у якості "істинної" для порівняльного аналізу моделей, побудованих по більш рідкій сітці.

Програмне забезпечення розроблене у середовищі Microsoft Visual Studio 2019 на базі бібліотеки MFC (Microsoft Foundation Classes) з використанням технології ADO (ActiveX Data Object) для обробки баз даних та бібліотеки OpenGL [7-10] для роботи з 3D-графікою із застосуванням шейдерів, що забезпечує високу оперативність виведення 3D-графіки.

Список літератури

1. Автоматизация геолого-маркшейдерского обеспечения в информационной системе управления рудным карьером: монография / **А.С. Зеленский, С.В. Баран, В.С. Лысенко** и др.- Кривой Рог: Издательский центр ГВУЗ «КНУ», 2012.–362 с.
2. **Зеленский А.С.** Построение кривых и поверхностей при решении горно-геометрических задач /**А.С. Зеленский, В.С. Лысенко** //Вісник Криворізького національного університету. Збірник наукових праць. – Кривий Ріг: КНУ.–2013. – Вип. 34.–С. 225-232.
3. **Зеленский А.С.** Моделирование поверхности карьера с использованием В-сплайнов / **А.С. Зеленский, В.С. Лысенко, В.И. Мельничук** // Вісник Криворізького технічного університету. – Кривий Ріг: КТУ. – 2009. – № 23. – С. 50–54.
4. Автоматизация полного подсчета запасов на рудных месторождениях /**А.С. Зеленский, С.В. Баран, В.С. Лысенко, И.В. Хивренко** //Вісник Криворізького технічного університету. – Кривий Ріг: КТУ. – 2010. – №26. – С. 64 –68.
5. **Зеленский А.С.** Оконтуривание рудных тел с использованием В-сплайнов /**А.С. Зеленский, С.С. Пуханов, Т.А. Подойницына** //Вісник Криворізького технічного університету. – Кривий Ріг: КТУ. – 2011. – № 27. – С. 59 –62.
6. **Зеленский А.С.** Использование NURBS поверхностей для автоматизированного построения изолиний изменчивости качественных показателей руды на карьерах / **А.С. Зеленский, С.С. Пуханов, В.И. Мельничук** // Науковий вісник НГУ.–2009.–№6.–С. 69–73.
7. **Ричард С. Райт, мл., Бенджамин Липчак** OpenGL. Суперкнига, 3-е издание.: Пер. с англ – М.: Издательский дом "Вильямс", 2006. – 1040с.
8. **Хилл Ф.** OpenGL. Программирование компьютерной графики. Для профессионалов.– СПб.: Питер, 2002.– 1088 с.
9. **Дональд Херн, М. Паулин Бейкер** Компьютерная графика и стандарт OpenGL, 3-е издание.–М.: Издательский дом «Вильямс», 2005.–1168 с.
10. **Роджерс Д., Адамс Дж.** Математические основы машинной графики: Пер. с англ.– М.: Мир, 2001.–604 с.

УДК 004:34.06

В.О. НИЖЕГОРОДЦЕВ, канд.пед.наук, доц., Державний податковий університет
Л.М. ПЕТРЕНКО, канд.екон.наук, доц.,
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана
С.М. ГРИЩЕНКО, канд.пед.наук, доц., Державний податковий університет

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВНИКА: АНАЛІТИЧНО-ПРАВОВА СИСТЕМА «ZAKONONLINE»

Метою дослідження є висвітлення застосування інформаційно-правових систем в юридичній діяльності та огляд можливостей аналітично-правової системи ZakonOnline в сучасній практиці юриста. Цифрові технології, які пронизують усі сфери людської діяльності, не обійшли стороною і юриспруденцію. Розвиток інформаційних технологій в юриспруденції пов'язаний зокрема з використанням інформаційних систем в судочинстві, сфері державного

управління, правоохоронних органах, експертній діяльності та інших сферах правової діяльності. Професійний правознавець повинен знати, як можна застосувати інформаційні технології у своїй діяльності, які правові інформаційні системи вже створено та які перспективи їх розвитку та застосування. Електронні технології здатні зіграти помітну роль у модернізації систем правосуддя і юридичних інформаційних систем, при цьому завдання полягає в тому, щоб використати потенціал комп'ютерних технологій з метою трансформування пов'язаних з ними процесів для підвищення їх ефективності й результативності. Сьогодні сучасний ринок юридичних програмних продуктів характеризується значною кількістю інформаційно-правових систем. Одним з ефективних та зручних програмних інструментів в професійній діяльності юриста є аналітично-правова система ZakonOnline.

Методи дослідження: емпіричні та теоретичні методи, зокрема опис, аналіз, узагальнення програмних продуктів правової сфери діяльності, систематизація завдань та принципів роботи аналітично-правових систем.

Наукова новизна: запропоновано керівні принципи відбору, обробки, представлення та архівації даних у правових інформаційно-пошукових системах, обґрунтовано доцільність використання аналітично-правової системи ZakonOnline в юридичній практиці.

Практична значимість полягає в широкому використанні правових інформаційно-пошукових систем в діяльності правників як державного так і приватного сектору, розглянуто роль комп'ютерних технологій як засобу підтримки процесу управління в державних органах, так і стимулу для перегляду процедур і практики організацій.

Результати дослідження: виокремлені завдання автоматизованих пошукових систем, запропоновані керівні принципи алгоритму роботи інформаційних правових систем, зокрема принципи відбору, обробки, представлення та архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах, визначені основні переваги, зручність інтерфейсу та інструментів реалізації запитів користувачів аналітично-правової системи ZakonOnline.

Ключові слова: інформаційна система, право, пошук, технологія, юридична діяльність, інформація, принципи.

doi: 10.31721/2306-5451-2022-1-55-24-30

Проблема та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Технологія роботи з інформацією в юриспруденції за останні десятиріччя істотно змінилася: широке застосування комп'ютерної техніки та новітніх технологій у щоденній практиці стало реальністю і необхідністю. Такий тренд визначає появу інформаційних продуктів, які можуть вирішувати різноманітні завдання в певних сферах життя.

Фахівці, які здійснюють свою професійну діяльність у сфері надання юридичних послуг, як ніхто інший добре знають, як буває нелегко здійснювати пошук актуального нормативно-правового акту в умовах постійно мінливого законодавства. І в цьому їм сьогодні покликані допомогти інформаційно-правові системи. Можемо стверджувати, що цифровізація правової діяльності сьогодні здатна зіграти вагомую роль у поступовій модернізації систем правосуддя і юридичних інформаційних систем. Тому основне завдання цифровізації правової сфери перш за все полягає у всебічному використанні потенціалу сучасних інформаційних технологій та має на меті трансформування процесів прийняття ефективних рішень для підвищення їх результативності. Це має на увазі дещо більше, ніж просту автоматизацію існуючих неавтоматизованих процедур і процесів, і вимагає модернізації або реструктуризації процесів і справжнього бажання використовувати можливості зберігання даних в електронному вигляді для більш швидкого надання якіснішої інформації з метою сприяння управлінню в сфері здійснення правосуддя й надання послуг користувачам. Зазначимо, що сучасні правові інформаційні системи значно прискорюють опрацювання великих масивів правових даних, підтримують широку аналітичну діяльність правників, забезпечують аналіз та оперативну оцінку поточної ситуації, всебічну підготовку звітів, обробку соціально-економічних показників, а також надають можливість щодо формування оперативних довідок.

Аналіз досліджень і публікацій. Цифрові технології, які пронизують усі сфери людської діяльності, не обійшли стороною і юриспруденцію. Професійна діяльність юристів в «цифрі» зосереджена на участі у технічних і технологічних процедурах з використанням комп'ютерів і відповідного програмного забезпечення, смартфонів та мобільних додатків, тощо.

Ефективна організація взаємодії різних видів інформаційних систем із користувачами та між собою у всіх напрямках юриспруденції вимагає відповідних кваліфікованих фахівців-професіоналів галузі реалізації цифрових компетенцій. Наявність великої кількості інформаційних потоків потребує від правника цифрових софт-скілів з управління відповідним інформаційним інструментарієм у його практичній діяльності. Фахівцям галузі юридичних наук необхідно мати навички роботи з спеціалізованими юридичними інформаційними системами для пошуку оперативної інформації, застосування локальних та інтернет-мереж, роботи з графічними процесорами, володіння навичками захисту інформації, тощо [1, с.4].

Ефективність і значимість логіки знакових систем в цифровому світі дає змогу підвищити ефективність доступу до нових джерел різноманітної, реалізує вміння реалізовувати високопродуктивні обчислення великих масивів інформації на основі хмарних сервісів за допомогою сучасних технологій, а також мати практичні навички з презентації результатів своєї діяльності за допомогою сучасних комп'ютерних технологій. Отож, не викликає сумніву наявність переваг професійного потенціалу у користувачів цифрових технологій в своїй діяльності. Безумовно, дослідження проблем новітніх підходів до використання інформаційних технологій у сучасному юридичному просторі є вкрай важливим, оскільки формування культури юристів без покращення інформаційних знань та підвищення рівня знань у сфері інформаційних технологій є неможливою [9, с.186].

Постановка задачі. Метою дослідження є висвітлення застосування інформаційно-правових систем в юридичній діяльності та огляд можливостей аналітично-правової системи ZakonOnline в сучасній практиці юриста.

Викладення матеріалу та результати. Аналіз існуючої навчально-методичної та монографічної фахової літератури свідчить, що на сьогодні не існує однозначного визначення інформаційної діяльності юриста. Тому часто формулювання означення інформаційної діяльності юриста та аналіз її структури, виділяють інформаційно-правову, інформаційно-пошукову, інформаційно-комунікативну та інформаційно-аналітичну складові професійної діяльності юриста [4, с.8].

В умовах формування єдиного інформаційного простору правника, абсолютно звичними стають різноманітні інформаційні джерела з мережі Інтернет. Через інформаційні та комунікаційні технології, безпроводні точки доступу, смартфони та планшети для сучасних правників надаються доступи до електронних документів, персональних даних, баз даних органів юстиції, тощо. Інформаційні відносини в правовій системі суттєво полегшують роботу юриста з консультування правових питань та є необхідними атрибутами організації юридичної практики правника. Комплексне використання цифрових комунікацій в юриспруденції породжує необхідність досконалого вивчення можливостей сучасних інформаційних технологій, що використовуються в юриспруденції [5, с.4].

Зі станом проникнення цифрових проектів і їх трансформації в частину професійного простору юриста виконання професійних обов'язків здобули нові особливості. Алгоритми цифрової оброблення і генерації опрацювання потрібної для юриста інформації зумовлюють та сприяють створенню ефективної інформаційної платформи у професіоналізмі правника та формує направленість «цифрової зрілості», що приводить більшої конкурентоспроможності на ринку праці.

Відкритий доступ до інформаційних правових ресурсів викликав цілий сплеск використання цифрових комунікацій в юриспруденції: від пошуку в довідково-правових та інформаційних комп'ютерних системах до аналітики в спеціалізованих метапошукових програмних комплексах в правовій сфері. В нашій державі до традиційних напрямів правової орієнтації щороку додаються нові спеціалізації юристів: у фармацевтиці, нафтогазовому комплексі, телекомунікаціях, агробізнесі, енергетиці, транспорті та логістиці, тощо. У правничих ВНЗ виникає необхідність готувати не просто юриста-фахівця загальної направленості, а й прикладного, вузькоспеціалізованого правника, який має знання в з web-ресурсів, господарських і управлінських бізнес процесах, підприємницької діяльності, тощо [2, с.6-7].

Одним з завдань засвоєння основних принципів застосування інформаційних технологій при вирішенні завдань в юридичній діяльності умов є забезпечення законності норм, удосконалення методів моделювання та аналізу правової інформації у різних сферах юридичної діяльності. На теренах сутності такої інформатизації виникає необхідність переходу від правозастосовного аспекту взаємодії комп'ютеризованих інформаційних систем та права до правотворчого аспекту, тобто пропозиції змін до чинного законодавства у різних сферах юридичної діяльності, зокрема, правоохоронній, законодавчій, судовій, сфері юстиції [9, с.395].

Умови сьогодення сприяють розвитку різноманітних реалізацій інформаційного ринку. Успішна діяльність сучасного професіонала-правника спирається на оперативний аналіз компактного формату інформації, яка завжди повинна бути швидко доступною та має в свою чергу базуватися на застосуванні нових комп'ютерно-телекомунікаційних систем і технологій.

Застосування інформаційних технологій в сферах, що пов'язані з юридичним профілем, дозволяє вирішувати значний обсяг поточних правових питань, прискорювати збір та пошук ін-

формації юридичного характеру, зберігати великі масиви правових даних. Все це свою чергу вимагає використання особливих підходів до організації технологічного забезпечення описаних процесів, цифровізації правової діяльності. Можемо зазначити, що основне призначення будь-якої інформаційної системи — реалізувати інформаційні процеси в тій області діяльності, де дана інформаційна система функціонує. Правові інформаційні системи є однією з різновидів інформаційних систем [7, с.193].

Професійний правознавець повинен володіти знаннями можливостей застосування інформаційних технологій у професійній діяльності, орієнтуватися на сучасному ринку правових інформаційних систем та програмного забезпечення, мати уявлення про подальші перспективи розвитку та застосування. Цифровізація сучасного суспільства ставить також нові проблеми щодо правового регулювання взаємодії суб'єктів інформаційного суспільства. При цьому виникають нові види юриспруденції, такі як «інформаційне право», «комп'ютерне авторське право», «право інтелектуальної власності» та ін. [8].

Подальший розвиток інформаційних технологій в юриспруденції пов'язаний зокрема з використанням інформаційних систем в судочинстві, сфері державного управління, правоохоронних органах, експертній діяльності та інших сферах правової діяльності. Тому, можемо виокремити деякі завдання автоматизованих пошукових правових систем: полегшення праці правників в результаті забезпечення їх повною, актуальною, точною інформацією; надання інформації всім особам, які виявляють інтерес до судової практики; поширення інформації щодо нових рішень, особливо у сферах права, які розвиваються; розповсюдження інформації щодо судових рішень, які стосуються як питань права, так і фактів (наприклад, про суми компенсацій чи аліментів тощо); можливість надання дозволу законодавцям аналізувати практику застосування законів; полегшення наукових досліджень в сфері судової практики; надання інформації для статистичних досліджень.

Розглянемо керівні принципи відбору, оброблення, представлення, архівування даних у правових інформаційно-пошукових системах.

Якщо розглядати норми правової системи, потреби автоматизованих систем, то за необхідністю може здійснюватися відбір рішень. Відбір може здійснюватися на основі наступних критеріїв: ієрархічний відбір: добір рішень судів одної або кількох інстанцій залежно від їхнього ієрархічного статусу в правовій системі відповідної держави; географічний відбір: добір судових рішень, прийнятих одним або кількома судами, які визначені на основі їхнього географічного розташування; відбір по галузях права: добір судових рішень у одній або кількох галузях права, як, наприклад, кримінальне, природоохоронне, процесуальне, шлюбне право тощо; відбір суттєвих справ: добір судових рішень залежно від того, становлять останні або ні достатній правовий інтерес.

Відносно суттєвих рішень, а також процесуальних справ, можуть застосовуватися наступні керівні принципи. Відбір має здійснюватися в спосіб, який забезпечить об'єктивність і репрезентативність правової бази даних. Відбір має, з одного боку, забезпечувати широкий і всебічний доступ до інформації про судові рішення а, з іншого — виключати ймовірність накопичення неактуальної та некорисної інформації. Відбір має здійснюватися одною чи кількома особами, які мають належну правову підготовку. Він може відбуватися поетапно, наприклад, із застосуванням методу попереднього відбору. Відбір суттєвих справ має здійснюватися в такий спосіб, щоб забезпечити широке залучення послуг експертів і враховувати різні думки та точки зору. Особами, які здійснюють відбір рішень, можуть бути судді, викладачі права в університетах, адвокати, прокурори, інші державні службовці. До кола таких осіб можуть також належати представники професійних об'єднань, юридичних періодичних видань та інших служб правової інформації.

Юридичні документи повинні подаватися у спосіб, що забезпечить можливість безпечного та швидкого пошуку. За можливістю, судові рішення підлягають обов'язковому зберіганню у формі повних оригінальних текстів. Крім того, необхідно дослідити можливість використання таких методів підвищення функціональності бази даних як: заголовки; ключові слова; фіксований словник; витяги; коментар; резюме, аналіз; примітки. Наприклад, посилання на статутне право, прецедентне право, доктрину; інформація про апеляції та результат їхнього розгляду.

Під час застосування інформаційних систем правової інформації виникають питання щодо конфіденційності та захисту особистих даних. Відповідно зазначені питання мають регулюва-

тися національним законодавством згідно з принципами, викладеними в Конвенції про захист приватних осіб у контексті автоматизованої оброблення особистих даних.

Найбільш поширеними інформаційно-правовими (довідково-правовими, правовими інформаційно-пошуковими) системами, які застосовують адвокати у своїй професійній діяльності є: інформаційно-правова система «ЛІГА: ЗАКОН» (<https://ligazakon.net>); професійно-правова система «МЕГА-НАУ» (<http://www.nau.kiev.ua/>) та IPLEX (нове покоління правових систем для смартфонів, планшетів, ноутбуків); система правової підтримки «ІНФОДИСК», яка пропонує такі інформаційні ресурси як «Законодавство», «Інфодиск: ЮРИСТ»; довідково-правові системи «Дінай» (<http://dinai.com/>); інформаційно-правова система «Прецедент2» (<https://precedent.ua>); аналітично-правова система для адвокатів та юристів «ZakonOnline» (<https://zakononline.com.ua/>); юридична інформаційно-пошукова система «Законодавство» (<http://zakonodavstvo.biz.ua/>); інформаційно-аналітична система законодавства України «Парус Консультант» (consultant.parus.ua) та багато інших.

Широкого застосування в адвокатській діяльності набула й база даних «Законодавство України» (<https://zakon4.rada.gov.ua/laws>), яка розміщена на офіційному веб-сайті Верховної Ради України. Використовують довідкові правові системи й адвокати зарубіжних країн.

Сьогодні ZakonOnline — одна з кращих систем пошуку судової практики, про що свідчить платне використання системи компаніями, які є лідерами сучасного юридичного ринку («ASTERS», «EVERLIGAL», «Gramatskiy&Partners», «Кравець і партнери»). ZakonOnline дозволяє швидко знайти правову позицію як Верховного Суду так і Європейського суду з прав людини, проаналізувати судову практику, знайти судові рішення або нормативний акт, переглянути інформацію про судові засідання. Система буде корисною як для юристів, адвокатів, суддів, які цінують свій час, так і для тих, хто тільки планує ними стати.

Зручний інтерфейс ZakonOnline являє собою функціонал моніторингу стану справи, особистий кабінет користувача, маркування документів та мобільна версія дозволяє легко та у кілька кліків знайти судові рішення, правову позицію і проаналізувати судову практику по тій чи іншій проблематиці (рис. 1).

Інтерфейс системи є не вибагливим та побудований по інтуїтивному пошуку маршруту даних і дозволяє моніторити не лише наявність правових позицій, а також її зміни в актуальність.

Повнотекстовий пошук в ZakonOnline йде з урахуванням української морфології, а в багатослівних запитах система не ігнорує так звані стоп-слова, до яких належать прийменники, частки, сполучники (рис. 2). Порядок дії логічних операторів можна задавати включеними кнопками в самому інтерфейсі системи. Щодо доступу комп'ютеризованих систем правової інформації до джерельних текстів судових рішень, включаючи тексти у формі, яка зчитується машиною, і доступу користувачів до зазначених систем.

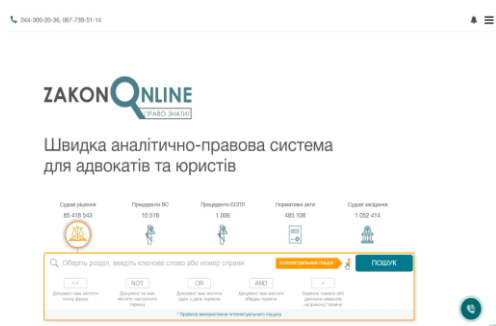

Рис.1. Головне меню програми ZakonOnline

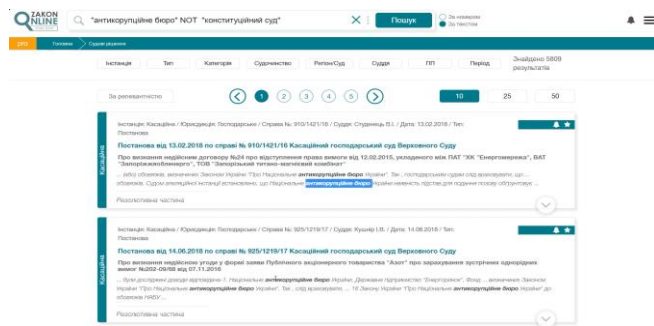

Рис. 2. Вікно реалізації пошуку програми ZakonOnline

Основними перевагами системи ZakonOnline є: простота та зрозумілість у використанні; унікальний алгоритм, що дозволяє видавати найбільш релевантні рішення; отримані результати містять суть справи та ключові слова в контексті рішення; інтелектуальний пошук, що дозволяє формулювати складні запити з високою точністю; спеціальні закладки в тексті, які дають змогу перейти до необхідних рішень у справі; добірка актуальних правових позицій; особистий кабінет, що надає швидкий доступ до всіх упорядкованих матеріалів; незалежність роботи системи; наявність зручної версії для смартфонів та планшетів.

Потрібно звернути увагу на алгоритм роботи пошукової системи. На відміну від державного реєстру судових рішень, пошукова видача дозволяє одразу побачити рішення третьої інстанції, які найбільш цікаві для шукачів судової практики. Вводимо запит, натискаємо на пошук і бачимо рішення касації вже на першій сторінці без застосування додаткових фільтрів.

Використовуючи систему ZakonOnline слід звернути увагу на максимальну інформативність. Найкращим способом знайти необхідну правову позицію серед мільйонів рішень є застосування фільтру «Правові позиції» в розділі «Судові рішення». Досить швидко можемо отримати тільки ті рішення, за якими система містить правову позицію.

Кожна правова позиція Верховного Суду в системі складається з фабули справи, мотивації касаційної скарги, правових висновків та ключових слів, що допомагають при пошуку практики. Саме чітка структура системи дозволяє максимально швидко зорієнтуватися та визначитися з релевантністю результатів пошуку.

В систему ZakonOnline впроваджено також функціонал, що демонструє, чи є правова позиція актуальною на даний момент часу. Кожна з правових позицій має маркування у вигляді щитів. Якщо ви знайшли правову позицію, яка підходить для ваших правовідносин, але вже є неактуальною (вона позначається розбитим щитом).

Надзвичайно важливо вчасно отримувати інформацію про нові судові рішення та заплановані засідання, оскільки своєчасно отримана інформація забезпечить можливість прийняття найбільш ефективного процесуального рішення. В ZakonOnline реалізовано можливість автоматичного моніторингу найважливіших подій у судових справах. Достатньо зазначити коректний номер справи, та пуш-повідомлення, лист на пошту, sms-повідомлення будуть негайно відправлені користувачу системи, як тільки з'явиться свіже рішення чи нова інформація по засіданнях.

Дізнатися, як застосовуються та чи інша норма права в судовій практиці; переглянути тексти нормативних актів, на які посилаються судді у своїх рішеннях; швидко переглянути скорочену версію правових висновків дозволяють зв'язки між розділами. Це є однією з найбільших переваг об'єднання всіх робочих інструментів правника в одній системі.

Ще одним лайфхаком системи є перехід по рішеннях справи в один клік. Вкладки позначені кольоровими індикаторами, що дозволяє легко зорієнтуватися, суд якої інстанції приймав рішення. Ключові написи підкажуть дату прийняття рішення та його тип, що збереже багато часу. Простий та швидкий пошук правових висновків по розділах «Прецеденти Верховного суду» та «Прецеденти Європейського суду з прав людини» можливо здійснювати завдяки категоризатору.

Висновки та напрямок подальших досліджень. Інформаційні технології відіграють величезну роль в юридичній практиці, допомагають в швидкому пошуку, обробці та аналізі необхідної інформації, забезпечують досягнення високих показників діяльності юридичних організацій. Наразі фахівець з права має знати і вміти застосовувати сучасні технологічні рішення та способи автоматизації з використанням інформаційно-комунікаційних засобів. У повсякденну роботу юриста входять вже не тільки нові програми, які полегшують пошук нових клієнтів та спрощують обслуговування в юридичній сфері, а й інтелектуальні програми швидкого пошуку правильного підбору корисної інформації, яка надасть можливість прийняття оптимального управлінського рішення при керуванні суб'єктів правової діяльності.

Подальше дослідження у реалізації інформаційно-комунікативних технологій в змісті професійної юридичної практики фахівців з юриспруденції може виступити якісним індикатором у пошуках інноваційного ліцензійного програмного і апаратного забезпечення правника.

Список літератури

1. **Виганяйло С. М.** Інформаційне забезпечення професійної діяльності : навч.Посіб. / С. М. Виганяйло. – Харків : ХНУВС, 2021. – 108 с.
2. **Заплотинський Б.А.** Інформаційні технології в юридичній діяльності. Посібник. / Б.А. Заплотинський. – Київський інститут інтелектуальної власності та права НУ “Одеська юридична академія”, кафедра інформаційно-аналітичної та інноваційної діяльності, 2018.–108с.
3. **Юлія Сахарова.** Портрет юриста [Електронний ресурс]. - Газета //Закон і Бізнес. – Режим доступу: <https://zib.com.ua/ua/42815.html>. – Заголовок з екрану.
4. **Співаковський О.В., Шерман М.І., Стратонов В.М., Лапінський В.В.** Інформаційні технології в юридичній діяльності: базовий курс:[навчальний посібник]. – Херсон: ХДУ, 2012. – 220 с.
5. Методичні розробки курсу „Сучасні інформаційні технології” для студентів спеціальності “Правознавство” (6.030401) Русіна Н. Г., Ярьсько Т. В.; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ: 2012. - 92 с.

6. Грицик Д. Д. Інформатизація – сучасна тенденція розвитку юридичної освіти в Україні /Д. Д. Грицик. //Сучасна правова освіта: [матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, Національний авіаційний університет, 23 лютого 2018 р.]. – Тернопіль: «Вектор», 2018. – С.142-143.
7. Мазниченко Н. І. Місце і значення експертних систем в області права / Н. І. Мазниченко// Scientific Collection «InterConf», (31): with the Proceedings of the 7 th International Scientific and Practical Conference «Science and Practice: Implementation to Modern Society» (October 6-8, 2020). Manchester, Great Britain: Peal Press Ltd., 2020. – С.192-201.
8. Мінченко А.В. Правова інформатика. Концепція інформатизації: Навчальний посібник./ А.В. Мінченко–К.: Арістей, 2003. – 286 с.
9. Николайчук Л.М., Безштанько О.П. Формалізація та інформатизація юридичних знань на основі продукційних моделей та графів взаємодії суб'єктів юриспруденції / Л.М. Николайчук, О.П. Безштанько // Штучний інтелект. — 2008. — № 4. — С. 395-401.
10. Уткіна Г. А., Доцюк Т. К. Вплив інформаційних технологій на формування професійних навиків майбутнього юриста/ Г. А. Уткіна, Т. К. Доцюк// Wloclawek, Republic of Poland February 26–27, 2021- С. 185-189.

УДК 336.71

А.М. ТУРИЛО, А.А. ТУРИЛО, доктори екон. наук, професори,
Р.В. КОРОЛЕНКО, канд. екон. наук, доц.
Криворізький національний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ І ПРИБУТКОВІСТЬ У СИСТЕМІ БАНКІВСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Мета. Удосконалення підходів щодо сутності й оцінки категорій «ефективність» і «прибутковість» відносно діяльності комерційних банків.

Методи дослідження. Результати і наукові положення, наведені у статті отримані з використанням узагальнення результатів попередніх досліджень, комплексного аналізу та синтезу, логіко-структурного і логіко-динамічного аналізу, науково-аналітичний, порівняння й аналогії тощо.

Наукова новизна. Розглянуто і досліджено такі категорії як «ефективність» (в даному випадку з подальшою конкретикою на економічну ефективність) і «прибутковість» (з подальшою конкретикою до діяльності комерційного банку).

Практична значимість. Практичний і методико-прикладний аспекти ефективності розкриваються і реалізуються через певну систему конкретних показників і критеріїв (кожен суб'єкт господарювання розробляє свою систему показників і критеріїв, тобто під свою специфіку діяльності).

Результати. Зазначено, що ефективність, як категорія, розкриває глибинну сутність цього явища, визначає змістовні й характерні його риси, має свої генезисні ознаки та природу походження. А прибутковість – це підпорядкована ефективності категорія, вона є предметною і конкретною формою прояву ефективності і саме в цьому є її методичне і практичне призначення.

У роботі запропоновано логічний критерій щодо визначення категорії ефекта (економічний ефект) і його двох видів (проміжного економічного ефекту і кінцевого економічного ефекту) та розрахунку на їх основі відповідно проміжної й кінцевої економічної ефективності.

Зазначено, що проміжна економічна ефективність трансформується в конкретні показники з термінологічною назвою «показники дохідності», а кінцева економічна ефективність трансформується в конкретні показники прибутковості.

Відносно комерційного банку і категорії «прибутковість» уточнено зміст показників мультиплікатор капіталу, чиста маржа прибутку і прибутковість. Відмічено, що перших два показника за своїм змістом не можуть бути віднесені до групи показників, що характеризують прибутковість комерційного банку.

Ключові слова: ефект, ефективність, дохідність, прибутковість, показник, банківський менеджмент.

doi: 10.31721/2306-5451-2022-1-55-30-34

Проблема та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Банківський менеджмент, як і менеджмент будь-якого суб'єкта підприємницького господарювання, орієнтується в своїй діяльності на отримання максимальних фінансово-економічних результатів, а це не можливо без забезпечення ефективного розвитку комерційного банку.

Ефективність і прибутковість комерційного банку відносно змісту і термінологічного апарату потребують удосконалення.